

הנאום הראשון של יהושע – צוואת יהושע לפני מותו – יהושע פרק

כ"ג

פתיחה:

אנו מגיעים לחלק האחרון של ספר יהושע. יהושע כבר זקן בא בימים. לקראת מותו הקרב, הוא מכנס את העם כדי להעביר להם מסרים חשובים ולהיפרד מהם לפני מותו. נאום פרידה אחד מופיע בפרק כ"ג, ונאום פרידה שני מופיע בפרק כ"ד. בשיעורנו, נעמוד על המסרים המרכזיים בנאומו של יהושע.

עיון בפסוקים:

א וַיְהִי מִיָּמִים רַבִּים אַחֲרַי אֲשֶׁר הֵנִיחַ ה' לְיִשְׂרָאֵל מִכָּל אִיבֵיהֶם מִסְבִּיב וַיְהוֹשֶׁעַ זָקֵן בָּא בַיָּמִים

ניתן לעמוד על הביטוי "זקן בא בימים", שנאמר רק על אנשים מעטים בתנ"ך (אברהם אבינו, דוד המלך), ועל צדיקים בלבד. ומכאן ניתן לראות את מעלתו של יהושע, שהכתוב מעיד כאן על צדיקותו.

למורה:

הסברים לביטוי "בא בימים":

בפירושו בבראשית פרק כ"ז, כותב ה"כלי יקר": "שלשון בא בימים, משמע שאור שכלו היה הולך וגובר כדרך זקני תלמידי חכמים שאור שכלם מוסיף והולך ביותר לעת זקנתם, וכאילו הם באים מן הלילות אל תוך הימים".

ויש מפרשים, שהביטוי "בא בימים" פירושו, שימיו שלמים ומלאי תוכן, ולא כזקן שגילו מופלג אך חייו ריקים. נראה שזו גם כוונת המדרש רבה, נט, ו, שם נאמר: "אמר רב אחא, יש לך אדם

שהוא בזקנה ואינו בימים, בימים ואינו בזקנה, אבל כאן, זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה".

יהושע קורא לעם, ומדבר אליהם:

ב וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ לְכָל יִשְׂרָאֵל לְזַקְנָיו וְלִרְאִשֵׁי וְלִשְׁפָטָיו וְלִשְׁטָרִיו וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי זָקְנָתִי בָאתִי

בְּיָמַי

נקרא את פסוקים ג'-ה', ונבקש מהתלמידים לנסות להבין מהו המסר המרכזי שמעביר כאן יהושע לעם:

ג וְאַתֶּם רְאִיתֶם אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֲלֵיכֶם לְכָל הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִפְּנֵיכֶם: כִּי ה' אֲלֵיכֶם הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם. ד רְאוּ הַפְּלִתִי לָכֶם אֶת הַגּוֹיִם הַנִּשְׁאָרִים הָאֵלֶּה בְּנַחְלָה לְשִׁבְטֵיכֶם: מִן הַיַּרְדֵּן וְכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִכְרַתִּי וְהַיָּם הַגָּדוֹל מְבֹאֵה הַשֶּׁמֶשׁ. ה ה' אֲלֵיכֶם הוּא יְהַדְּפֶם מִפְּנֵיכֶם וְהוֹרִישׁ אֶתְּכֶם מִלְּפָנֵיכֶם וּרְשָׁתְּכֶם אֶת אֶרֶץ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֲלֵיכֶם לָכֶם

יהושע קורא לעם להמשיך לכבוש את חלקי הארץ שעדיין אינם בידם. הדגש בדבריו הוא על כך, שה' הוא שמביא את עם ישראל לכל ההישגים: "כל אשר עשה ה'", "ה' אלוקיכם הוא הנלחם לכם", "ה' אלוקיכם הוא יהדפם..." נראה, שיהושע רוצה לחזק את העם, שאולי חושש שעם מותו של יהושע מנהיגם, שהוביל אותם בכיבוש הארץ, כבר לא יצליחו להמשיך בכך. יהושע בעצם מדגיש – מי שמוביל, זה לא אני או אדם אחר, אלא ה'. וכמו שה' עזר לעם ישראל עד עכשיו בכיבוש הארץ, כך הוא ימשיך ויעזור להם.

בפסוקים ו'-ח' מזהיר יהושע את העם. נראה מפני מה הוא מזהיר אותם, ואיך אזהרה זו קשורה לפסוקים הקודמים:

ו וְחִזַּקְתֶּם מְאֹד לְשֹׁמֵר וְלַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַכְּתוּב בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה לְבִלְתִּי סוּר מִמֶּנּוּ יָמִין וּשְׂמָאוֹל. ז לְבִלְתִּי בֹא בַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הַנִּשְׁאָרִים הָאֵלֶּה אֶתְכֶם וּבָשֶׁם אֱלֹהֵיהֶם לֹא תִזְכְּרוּ וְלֹא תִשְׁבִּיעוּ וְלֹא תַעֲבֹדוּם וְלֹא תִשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם. ח כִּי אִם בְּה' אֲלֵיכֶם תִּדְבְּקוּ כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם עַד הַיּוֹם הַזֶּה

האזהרה היא לשמור את התורה ולא להתערב בגויים. הקשר לפסוקים הקודמים הוא, שעם ישראל חייב להוריש את הגויים, לא להשאיר אותם בתוכו, כי אם יישארו איתם בארץ ישראל, הם עלולים להשפיע עליו לרעה ולהביא אותו לעבודה זרה, חלילה.

יהושע חוזר ומדגיש את עזרת ה' לישראל במלחמות עד כה:

ט וַיֹּרֶשׁ ה' מִפְּנֵיכֶם גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעֲצוּמִים וְאַתֶּם לֹא עֲמַדְתֶּם אִישׁ בְּפָנֵיכֶם עַד הַיּוֹם הַזֶּה. י אִישׁ אֶחָד מִכֶּם יִרְדֹּף אֶלֶף כִּי ה' אֲלֵיכֶם הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם

וגם בפסוק י"ד שבהמשך:

יד וְהָיָה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ הַיּוֹם בְּדַרְךְ כָּל הָאָרֶץ וַיְדַעְתֶּם בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם כִּי לֹא נָפַל דָּבָר אֶחָד מִכֶּם הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֲלֵיכֶם עָלֵיכֶם הֲפֹל בְּאֵזְבֵּי לָכֶם לֹא נָפַל מִמֶּנּוּ דָּבָר אֶחָד

המשך העזרה מותנה בהליכה בדרך ה'. אם עם ישראל ילך בדרכי הגויים ויתחבר איתם, ה' יפסיק לעזור לעם ישראל, ועם ישראל עלול לאבד את ארץ ישראל ולצאת לגלות:

יא ונשמרתם מאד לנפשתיכם לאהבה את ה' אלקיכם. יב כי אם שוב תשובו ודבקתם ב'יתר הגוים האלה הנשארים האלה אתכם והתחנתם בהם ובאתם בהם והם בכם. יג ידוע תדעו כי לא יוסיף ה' אלקיכם להוריש את הגוים האלה מלפניכם והיו לכם לפח ולמוקש ולשטט בצדיכם ולצננים בעיניכם עד אבדכם מעל האדמה הטובה הזאת אשר נתן לכם ה' אלקיכם

פח ומוקש - אלה שמות של מלכודות שבהן משתמשים ציידים.

לשוטט - מלשון "שוט" שמכה.

לצננים בעיניכם - קוצים דוקרניים.

טו והיה כאשר בא עליכם כל הדבר הטוב אשר דבר ה' אלקיכם אליכם כן יביא ה' עליכם את כל הדבר הרע עד השמידו אותכם מעל האדמה הטובה הזאת, אשר נתן לכם ה' אלקיכם. טז בעברכם את-ברית ה' אלקיכם, אשר צוה אתכם, והלקתם ועבדתם אלהים אחרים, והשתחיתם להם וחרה אף ה' בכם ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר נתן לכם.

הצעות להמחשה ולפעילות בכיתה:

- ניתן להביא מלכודת, שוט וקוצים, כדי להמחיש את הדימויים שבהם משתמש יהושע ביחס למה שעלולים הגויים לעשות לעם ישראל אם עם ישראל ישאיר את הגויים בארץ ויתערב בהם.
- בנספח למהלך השיעור, מובא דף עבודה, שבו התלמידים יאתרו בדברי יהושע ביטויים שכבר הופיעו בספר יהושע ובתורה. התלמידים יראו, שיהושע משתמש במילים שה' אמר לו בראשית דרכו ובמילים שמוכרות כבר לעם ישראל. ניתן לתת אותו בסיום הפרק או לעבוד בו תוך כדי הלימוד, כאשר אחרי כל קטע, משלימים חלק אחד בטבלה, בהתאם לפסוקים שכבר נלמדו.

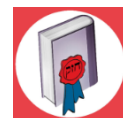
מסרים והפנמה:

- יהושע דואג להמשכיותו של עם ישראל בארץ. אכפת לו ממה שיקרה לעם אחרי מותו, והוא מדריך אותם כיצד לנהוג.
- המנהיג האמתי של עם ישראל הוא ה'. הוא המוביל את העם לניצחונות, ועבודת ה' היא התנאי להצלחת העם.
- עם ישראל צריך להיזהר מאוד מערבוב עם הגויים. על עם ישראל לשמור על ייחודיותו. התערבות עם הגויים וחקיוי מעשיהם עלולים להוביל לאיבוד ארץ ישראל.

סיכום:

נראה שדברי יהושע מכוונים בעיקר למנהיגי העם, שצריכים לא להזניח את המשך כיבוש הארץ. הורשת הגויים מהארץ חשובה ביותר, כדי לא ללמוד ממעשיהם וכדי להישאר נאמנים לתורת ה'.

יהושע משתמש בנאומו במילים ובביטויים, שכבר נתקלנו בהם.

עיינו בפסוקים הבאים, וחפשו בפרקנו פסוקים דומים:

הפסוק	באיזה הקשר נאמר	פסוק דומה בפרקנו

העתיקו רק את חלק הפסוק המתאים		
חפשו בפסוקים ו'ז'	_____ אמר ל _____ בתחילת דרכו	יהושע פרק א' פסוק ז': רק חזק ואמץ מאד לשמר לעשות ככל התורה אשר צוה משה עבדי אל תסור ממנו ימין ושמאל
חפשו בפסוקים ח'י'	_____ אמר ל _____ בתחילת דרכו	יהושע פרק א' פסוק ה': לא יתיצב איש לפניך כל ימי חיך
חפשו בפסוק י"ד	הנביא מסכם את כיבושי יהושע	יהושע פרק כ"א פסוק מ"ג: לא נפל דבר מכל הדבר הטוב אשר דבר ה' אל בית ישראל הכל בא
חפשו בפסוק ט"ז	פסוקים אלה נאמרים בתפילה כחלק מ _____	דברים פרק י"א פסוקים ט"ז- י"ז: השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם וחרה אף ה' בכם... ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר ה' נתן לכם

